

Taalconditietraining

Woorden spellen

Willem Kas

Sdu Uitgevers, Den Haag

Vormgeving omslag: Studio Ron van Roon, Amsterdam
Vormgeving binnenwerk: emjee | grafische vormgeving, Varik
Zetwerk: emjee | grafische vormgeving, Varik
Druk en afwerking: DeltaHage, Den Haag

© Willem Kas, Zwolle 2006

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:
Sdu Klantenservice
Postbus 20014
2500 EA Den Haag
tel.: (070) 378 98 80
fax: (070) 378 97 83
www.sdu.nl

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij de auteur.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich te wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the publisher's prior consent.

ISBN 90 12 11481 0
NUR 624

Voorwoord

Met deze *Taalconditietraining Woorden spellen* leer je je woorden beter schrijven.

Voor je diploma of certificaat, je huidige werkgever, de baan die je graag wilt hebben of gewoon voor jezelf, omdat je je taalconditie wilt verbeteren!

Je start met de *Taalconditiemeter*. Hiermee bepaal je je huidige peil. Daarna oefen je alle onderdelen van de nieuwe spelling in 139 trainingen (met duizenden doelgerichte keuzes!), twaalf dictees (120 zinnen) en twee brieven waarin nogal wat fouten voorkomen.

Na afloop maak je de *Taalconditiemeter* nogmaals om te kijken in hoeverre je je taalconditie hebt verbeterd.

Ik dank Mieke van Dalen en Rinus Vermeulen van Sdu Uitgevers voor de zeer prettige en constructieve samenwerking.

Ik dank Carla voor haar enthousiasme en geduld, en Victor en Vincent voor het meelesen.

Victor heeft de *Taalconditiemeters* ontwikkeld. Hiervoor ben ik hem zeer erkentelijk.

Willem Kas

Inhoudsopgave

Inleiding: <i>Taalconditiemeter</i>	<i>Woorden spellen</i>	9
1	Spellingtekens	12
1.1	Koppelteken	12
1.2	Weglatingsteken	16
1.3	Apostrof	18
1.4	Trema	21
1.5	Afkortingsteken	24
1.6	Accenttekens	26
2	Meervoudsvormen	29
2.1	Meervoudsvorm <i>-en</i>	29
2.2	Meervoudsvorm <i>-s</i>	30
2.3	Meervoudsvorm <i>-’s</i>	31
2.4	In samenstellingen	31
2.5	Woorden die eindigen op <i>-ik, -es, -et</i> of <i>-it</i>	31
2.6	Woorden die eindigen op <i>-ee</i> of <i>-ie</i>	32
2.7	Afwijkende meervoudsvormen	32
3	Aaneenschrijven van woorden	35
3.1	Samenstellingen	35
3.2	Samenstellingen zonder tussenletter(s)	35
3.3	Samenstellingen met tussenletter(s)	37
4	Verkleinwoorden	42
4.1	<i>-tje</i>	42
4.2	<i>-kje</i>	43
4.3	<i>-pje</i>	43
4.4	<i>-etje</i>	43
4.5	<i>-je</i>	44
5	Lettergrepen	46
5.1	In samenstellingen	46
5.2	In afleidingen	46
5.3	Eén medeklinker	47
5.4	Twee medeklinkers naast elkaar	47
5.5	Meer dan twee medeklinkers naast elkaar	47
5.6	Woorden met <i>-uw</i>	47

5.7	In verkleinwoorden	47
5.8	Voor een trema	48
5.9	Woorden met een -x	48
5.10	Lettergrepen met één klinker	48
5.11	Woorden als <i>koeienvlaaien</i>	48
6	Hoofdletters	51
6.1	Aan het begin van een zin	51
6.2	Bij gebruik van een citaat	51
6.3	Bij persoonsnamen	51
6.4	Uitzonderingen	54
7	Oude naamvalsvormen	58
8	Wel of geen -n?	61
8.1	Wel -n	61
8.2	Geen -n	62
9	Leestekens	64
9.1	Punt (.)	64
9.2	Komma (,)	64
9.3	Puntkomma (;)	66
9.4	Dubbele punt (:)	66
9.5	Aanhalingstekens ('...')	66
9.6	Vraagteken (?)	67
9.7	Uitroepetekens (!)	68
10	<i>ei</i> of <i>ij</i> ?	75
11	<i>c</i> of <i>k</i> ?	78
12	Eén of twee medeklinkers?	81
13	<i>ou</i> of <i>au</i> ?	83
14	<i>ie</i> , <i>i</i> of <i>y</i> ?	85
15	<i>t</i> of <i>th</i> ; <i>h</i> of geen <i>h</i> ?	88
16	<i>k</i> of <i>ck</i> , <i>kw</i> of <i>qu</i> ?	90
17	<i>oe</i> of <i>ou</i> ?	92
18	<i>s</i> of <i>ss</i> , <i>z</i> of <i>zz</i> ?	94
19	<i>ks</i> of <i>x</i> ?	96
20	Woorden uit de beroepspraktijk	98
21	Dictees	108
22	Foute brieven	113
23	Antwoorden bij de <i>Taalconditietraining Woorden spellen</i>	116
24	<i>Taalconditiemeter Woorden spellen</i>	126

Inleiding

Taalconditiemeter Woorden spellen

Instructie

Lees onderstaande stellingen rustig door en geef door middel van een cijfer aan in welke mate de betreffende stelling 'juist' of 'onjuist' is. Het cijfer 1 betekent dat de stelling, voor jou, helemaal onjuist is en het cijfer 5 geeft aan dat de stelling, voor jou, helemaal juist is.

Als je de *Taalconditiemeter* helemaal hebt ingevuld, kun je aan de hand van de instructies je rapportcijfer voor 'woorden spellen' berekenen.

Succes!

Taalconditiemeter

	dit is		dit			
	onjuist		is juist			
1	Soms twijfel ik eraan hoe ik een woord moet spellen.	1	2	3	4	5
2	Ik weet in welke afkortingen je punten gebruikt, en in welke afkortingen je dat niet hoeft te doen.	1	2	3	4	5
3	Als ik aan het <i>Groot Dictee der Nederlandse taal</i> meedoe, maak ik weinig fouten.	1	2	3	4	5
4	Ik schrijf woorden helaas te vaak verkeerd.	1	2	3	4	5
5	Mijn spelling mag wel eens verbeterd worden.	1	2	3	4	5
6	Getallen volledig uit schrijven? Voor mij geen probleem!	1	2	3	4	5
7	Ik kan uitleggen waarom je de volgende woorden zo schrijft: <i>zo-even</i> en <i>industrieën</i> .	1	2	3	4	5
8	In mijn teksten staan heel weinig spelfouten.	1	2	3	4	5
9	Als anderen mij vragen hoe ze een bepaald woord moeten schrijven, weet ik altijd het antwoord.	1	2	3	4	5
10	Ik weet wat een koppelteken is en waar ik dit moet gebruiken.	1	2	3	4	5
11	Aanhalingstekens gebruiken? Voor mij geen probleem!	1	2	3	4	5
12	Ik weet niet precies wanneer je een dubbele punt of een puntkomma moet gebruiken.	1	2	3	4	5
13	Soms twijfel ik over het gebruik van een hoofdletter.	1	2	3	4	5
14	<i>Gemeenteraad</i> of <i>gemeenteraad</i> ? Met dit soort vragen heb ik geen enkele moeite.	1	2	3	4	5
15	Het verkleinwoord van <i>baby</i> kan ik foutloos schrijven.	1	2	3	4	5
16	Een samenstelling? Dat zegt mij weinig.	1	2	3	4	5
17	Woorden in meervoudsvormen schrijven? Voor mij geen probleem!	1	2	3	4	5

Score

A-score

Tel je ingevulde score van de volgende items
bij elkaar op: 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15 en 17.
Dit wordt je A-score:
A =

B-score

Tel je ingevulde score van de volgende items
bij elkaar op: 1, 4, 5, 12, 13 en 16.
Dit wordt je B-score:
B =

C-score

Reken je C-score op de volgende manier uit:
 $36 - (B) = \dots\dots\dots$
Dit is je C-score:
C =

(Dus als je score op B 19 is, wordt de rekensom: $36 - 19 = 17$.)

Rapportcijfer

Je kunt nu op de volgende manier je rapportcijfer voor 'woorden spellen' uitrekenen. Dit is in feite het cijfer dat je aan jezelf geeft als het gaat om het spellen van woorden.

Tel de score van A en C bij elkaar op
(de B-score is hier dus niet relevant).

(A) + (C) =

Deel deze totaalscore nu door 8,5 en dan heb je jouw rapportcijfer voor het spellen van je woorden!

Totaalscore / 8,5 =

1 Spellingtekens

Over ... wel of geen koppeltekens in een mp3-speler en Airbus A330 ...
weglatingstekens bij de in- en uitgang van een bloemen- en fruithal ...
apostroffen in Wolkers' boeken en Theo's laptop ...
trema's in een poëtische conciërge ...
wel of geen afkortingstekens in een chr. prof. met een dvd bij de cv ...
en ... accenttekens bij de caissière in het Curaçaose café ...

1.1 Koppelteken (-)

In een samenstelling schrijf je twee (of meer) woorden aan elkaar: fiets + tas → fietstas; autogordel; slaapkamerraam; tweepersoonsbed; warmwaterbron.

Het koppelteken lijmt woorden, letters, lettercombinaties, cijfers en andere symbolen aan elkaar.

Je gebruikt een koppelteken in de volgende gevallen:

1.1.1 In samenstellingen van een woord met letters, cijfers of symbolen:

e-mail; y-as; gsm-tarieven; sms-bom; xtc-pil; mp3-speler; 1-0-overwinning; de 21-jarige; top 40-plaat; F16-model; A4-formaat; € -teken; V-symbool; L-vormig; NOS-journaal (voor hoofdletters: zie 6.3).

◆ Let op!

Je schrijft géén koppelteken als de letters, cijfers of symbolen erachter staan:

Boeing 747; klas 3; hepatitis B; Rotterdam CS; coupé 3A; top 40; vitamine C; het symbool #.

◆ Let op!

Afleidingen (zie 3.1) van letters en lettercombinaties krijgen geen koppelteken. Zij krijgen een apostrof (zie 1.3.5).

1.1.2 In samenstellingen die beginnen met *Sint* of *St.*:

sint-jansvlieder; Sint-Hubertusslot; Sint-Nicolaas; St.-Bernard; een sint-bernardshond. (voor hoofdletters: zie 6.3)

1.1.3 In samenstellingen die een beroep aanduiden en waarvan het eerste woord ook op zichzelf kan voorkomen:

adjunct-directeur (de adjunct); luitenant-kolonel (de luitenant); minister-president.

◆ Let op!

Magazijnchef (Het *magazijn* is geen beroep); afdelingssecretaresse; kantoorclerk.

1.1.4 In samenstellingen waarvan het tweede deel een bijvoeglijke bepaling is bij het eerste:

het kabinet-Balkenende; de werkgroep-Bos; Staten-Generaal.

Een bijvoeglijke bepaling (bb) geeft informatie over een zelfstandig naamwoord (zn). Voorbeelden: een mooie (bb) poster (zn); een spannende (bb) wedstrijd (zn).

Je noteert dus ook een koppelteken in de volgende voorbeelden: Zwolle-Zuid; het plan-Lievense; wet-Van Houten; ontwerp-Ravensteijn; Amsterdam-Muiderpoort.

1.1.5 Bij een groep woorden (zonder bepaling) die samen één begrip vormen:

een kant-en-klare maaltijd; een sta-in-de-weg; een kruidje-roerme-niet; een manusje-van-alles; een langzaam-aan-actie; Onze-Lieve-Heer; op-en-top; een staakt-het-vuren; ex-directeur; niet-alledaags; pro-Amerikaans; anti-Amerikaans; vice-voorzitter; oud-collega.

1.1.6 Bij personen met meer dan één naam:

mevrouw M.D. Ham-Burger; mevrouw A. Bos-Van de Berg; K. de Vries-Nijhof.

(Zie 6 voor het gebruik van hoofdletters.)

1.1.7 In aardrijkskundige namen met een bepaling:

Zuid-Australië; Zuid-Australische; Nieuw-Zeeland; West-Friesland; Utrecht-Centrum.

◆ Let op!

Wanneer twee delen van een aardrijkskundige naam windstreken aanduiden, schrijf je de eerste met een hoofdletter en de tweede daaraan vast:

Zuidwest-Vlaanderen; Zuidoost-Australië, Noordwest-Amerika.

◆ Let op!

Windstreken schrijf je aan elkaar: zuidoosten; zuidoostelijke richting; noordwestkust; noordoostenwind.

1.1.8 In nevenschikkende samenstellingen:

de schilder-musicus Brood; hotel-restaurant; trainer-bondscoach; zwart-wit.

Het ene deel is hier geen bepaling bij het andere. De woorden kunnen los van elkaar voorkomen.

1.1.9 In samenstellingen die je zonder koppelteken gemakkelijk verkeerd leest:

radio-omroep; zeventiende-eeuws; gala-avond; havo-opleiding.

1.1.10 In plaatsnamen als:

's-Hertogenbosch; 's-Gravenhage; 's-Gravenzande; 's-Heerenberg.

1.1.11 In alle woorden die beginnen met: *aspirant, bijna, ex* en *non*:

aspirant-lid; bijna-ongeluk; non-foodafdeling; ex-directeur (maar *extra*).

1.1.12 In vaste groepen met woorden die samen één begrip vormen:

een kant-en-klare maaltijd; een sta-in-de-weg; een kruidje-roerme-niet; een manusje-van-alles; een langzaam-aan-actie; Onze-Lieve-Heer; op-en-top; een huis-aan-huis-blad (maar: De folders worden huis aan huis bezorgd.); de doe-het-zelfzaak (maar: Ik doe het zelf wel even.).

1.1.13 In samenstellingen die je zonder koppelteken gemakkelijk verkeerd leest:

radio-omroep; zeventiende-eeuws; gala-avond; cadeau-idee; gummi-jas.

Door het koppelteken lees je de klinkers van de verschillende lettergrepen apart.

(Zie ook 1.4 en 3.2.1.)

1 Koppelteken

Kies de juiste manier van schrijven.

1 A adjunct-directeur	B adjunctdirecteur
2 A het \$ teken	B het \$-teken
3 A Den Haag-CS	B Den Haag CS
4 A de 22-jarige	B de 22 jarige
5 A Zwolle Zuid	B Zwolle-Zuid
6 A station Naarden-Bussum	B station Naarden Bussum
7 A doe-het-zelver	B doe het zelver
8 A Zuidhollandse	B Zuid-Hollandse
9 A ex directeur	B ex-directeur
10 A twee-persoonsbed	B tweepersoonsbed

2 (als 1)

1 A radio-omroep	B radioomroep
2 A bijnaramp	B bijna-ramp
3 A mevrouw De Vries Nijhoff	B mevrouw De Vries-Nijhoff
4 A Frans Duits overleg	B Frans-Duits overleg
5 A wet Van Houten	B wet-Van Houten
6 A pro-Amerikaans	B pro Amerikaans
7 A op non actief gesteld	B op non-actief gesteld
8 A opinieonderzoek	B opinie-onderzoek
9 A ventilatie-systeem	B ventilatiesysteem
10 A luitenant kolonel	B luitenant-kolonel

3 (als 1)

1 A kantoor-agenda	B kantooragenda
2 A in-compleet	B incompleet
3 A regiomanager	B regio-manager
4 A hypotheekakte	B hypotheek-akte
5 A dagbladpers	B dagblad-pers
6 A Sint Maarten	B Sint-Maarten
7 A RTL programma	B RTL-programma
8 A sofinummer	B sofi nummer
9 A naoorlogse	B na-oorlogse
10 A 8 uur journaal	B 8-uurjournaal

4 (als 1)

1 A bureau-inhoud	B bureauinhoud
2 A een sint bernard	B een sint-bernard
3 A een 6-1 overwinning	B een 6-1-overwinning
4 A de mbo leerling	B de Tweede Kamer
5 A de Tweede-Kamer	B de Tweede Kamer
6 A een Tweede-Kamerzitting	B een Tweede Kamerzitting
7 A de zanger-dichter Dylan	B de zanger dichter Dylan
8 A 's avonds	B 's-avonds
9 A Chinees Indisch	B Chinees-Indisch
10 A 's Gravenhage	B 's-Gravenhage

5 (als 1)

1 A garage-eigenaar	B garageeigenaar
2 A Vlissingen Sheerness	B Vlissingen-Sheerness
3 A langetermijnplanning	B lange-termijnplanning
4 A Z vleugel	B Z-vleugel
5 A Noordbrabantse	B Noord-Brabantse
6 A TT races	B TT-races
7 A afdelingshoofd	B afdelings-hoofd
8 A ANWB leden	B ANWB-leden
9 A Staten Generaal	B Staten-Generaal
10 A galaavond	B gala-avond

1.2 Weglatingsteken (-)

Je gebruikt het weglatingsteken als je een deel van een woord wilt weglaten om herhaling te voorkomen. Je noteert het op de plek waar anders het woorddeel zou komen staan: bloemenhal en fruithal → bloemen- en fruithal (het weglatingsteken vervangt het woorddeel *hal*); voor- en nadelen; im- en export; voor- en achteruit; fiets- en autobanden; leer- en werkboek; in- en uitgang.

◆ Let op!

In plaats van een woorddeel kun je ook een heel woord weglaten: oude koffie en verse koffie → oude en verse koffie (het eerste *koffie* is weggelaten); moderne en klassieke kleding; zilveren en gouden sieraden; spannende en saaie films.

In deze gevallen schrijf je géén weglatingsteken, omdat je een woord en geen woorddeel weglaat.

Dus: je gebruikt het weglatingsteken alleen als je een woorddeel weglaat.

6 Weglatingsteken

Kies de juiste manier van schrijven.

1 A voor en achterraut	B voor- en achterraut
2 A warme en koude gerechten	B warme- en koude gerechten
3 A jonge- en oude kaas	B jonge en oude kaas
4 A im en export	B im- en export
5 A binnen- en buitenland	B binnen en buitenland
6 A in- en extern	B in en extern
7 A in- en uitgang	B in en uitgang
8 A in- en uitstappen	B in en uitstappen
9 A linker en rechterzijde	B linker- en rechterzijde
10 A links en rechtsaf	B links- en rechtsaf

7 (als 6)

1 A audio en visueel materiaal	B audio- en visueel materiaal
2 A auto en opstalverzekering	B auto- en opstalverzekering
3 A dure en goedkope merken	B dure- en goedkope merken
4 A zure- en zoetzure appels	B zure en zoetzure appels
5 A logies- en ontbijt	B logies en ontbijt
6 A hoge- en lage premies	B hoge en lage premies
7 A voor- en achterzijde	B voor en achterzijde
8 A hout en gipspluggen	B hout- en gipspluggen
9 A zeep en hairspray	B zeep- en hairspray
10 A hard- en software	B hard en software

8 (als 6)

1 A wandel en fietspaden	B wandel- en fietspaden
2 A voor en nadelen	B voor- en nadelen
3 A zwarte en witte strepen	B zwarte- en witte strepen
4 A rund en kippenvlees	B rund- en kippenvlees
5 A dag- en weekbladen	B dag en weekbladen
6 A kleine en grote budgetten	B kleine- en grote budgetten